

**ЦЕНТРАЛЬНА СПІЛКА СПОЖИВЧИХ ТОВАРИСТВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Ректор

Львівського торговельно-
економічного університету

проф. П. О. Куцик

05 _____ 2016 р.

**ПРОГРАМА
вступних випробувань
для здобуття освітньо-наукового рівня доктора філософії
за спеціальністю 072 “Фінанси, банківська справа та
страхування”**

ЛЬВІВ - 2016

Вступ

Метою програми вступних випробувань для здобуття наукового ступеня доктор філософії за спеціальністю 072 “Фінанси, банківська справа та страхування” є виявити рівень засвоєння знань та вмінь, визначених галузевими стандартами вищої освіти для магістрів і спеціалістів, що навчалися за спеціальністю 7.03050801 та 8.03050801 “Фінанси і кредит”.

Характеристика змісту програми. Програма вступних випробувань побудована за синтетичним міжпредметним принципом і охоплює питання, що вивчалися в рамках Освітньо-професійних програм підготовки магістра та спеціаліста та визначають наявність у випускника здібностей виконувати функції, визначені Освітньо-кваліфікаційними характеристиками магістра та спеціаліста: аналітичну, нормопроектну, організаційну, обліково-статистичну, контрольну, а також умінь аналізувати наукову інформацію, розробляти рекомендації щодо впровадження результатів досліджень, нормативні документи тощо.

Програма складається з окремих розділів, кожен з яких інтегрує матеріал певного функціонального спрямування та поєднує теоретичні і прикладні питання, в яких виявляються знання та вміння випускників використовувати категоріальний апарат, методи обґрунтувань і розрахунків за основними функціями фахівця з фінансів і кредиту. Програма вступних випробувань охоплює питання з таких фахових дисциплін: фінанси підприємств, гроші і кредит, банківські операції, фінансовий ринок.

Програма з дисципліни “Фінанси підприємств”

Тема 1. Основи організації фінансів підприємств

Поняття і сутність фінансів підприємств. Функції фінансів як внутрішня властивість і форма прояву їх сутності. Фінанси підприємств в умовах формування ринкової економіки.

Сфери фінансових відносин підприємств. Фінансові відносини між підрозділами підприємств, між господарюючими суб'єктами, з державою, з банками, страховими компаніями.

Грошові доходи, фінансові ресурси підприємств. Методи і способи формування фінансових ресурсів. Джерела формування фінансових ресурсів. Внутрішні і зовнішні джерела. Власні, позичені і залучені кошти. Державне регулювання формування фінансових; ресурсів підприємств та ефективності їх використання.

Основи організації фінансів підприємств: саморегулювання, самоокупність, самофінансування.

Особливості організації фінансів залежно від форми власності, галузі економіки, організації бізнесу, сфери діяльності.

Фінансова діяльність підприємства. Зміст, задачі і організація фінансової роботи на підприємствах.

Тема 2. Організація грошових розрахунків підприємств

Сутність і значення грошових розрахунків у діяльності підприємств. Принципи організації розрахунків.

Порядок відкриття підприємствами поточного, валютного, кредитного, депозитного та інших рахунків у банку.

Використання коштів з поточного рахунку.

Форми безготівкових розрахунків. Розрахунки платіжними дорученнями, платіжними вимогами-дорученнями, акредитивами, чеками, вексями, платіжними вимогами.

Розрахунки при наданні факторингових послуг підприємствам. Вимоги до їх проведення і сфера використання.

Готівково-грошові розрахунки на підприємствах і сфера їхнього застосування. Організація грошово-готівкових розрахунків.

Розрахунково-платіжна дисципліна, її зміст і значення для забезпечення господарської діяльності. Порядок пред'явлення претензій по розрахунках. Економічні і фінансові санкції в системі грошових розрахунків і платежів.

Тема 3. Грошові надходження підприємств

Економічна характеристика, склад і класифікація грошових надходжень підприємств.

Дохід (виторг) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Чинники впливу на величину доходу. Особливості формування доходу від реалізації на підприємствах окремих галузей економіки.

Формування доходу від реалізації продукції в часі. Визначення моменту реалізації.

Формування та розподіл чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Грошові надходження від іншої реалізації: основних засобів, нематеріальних активів, матеріалів, інші надходження.

Надходження від фінансових інвестицій: дивіденди від володіння корпоративними правами, від державних цінних паперів. Проценти, що їх нараховано підприємствам на депозитних рахунках.

Надходження коштів від здачі в оренду основних засобів, від застосованих фінансових санкцій.

Бюджетні дотації, субвенції. Отримання фінансової допомоги. Страхові відшкодування.

Тема 4. Формування і розподіл прибутку підприємств

Економічний зміст прибутку. Прибуток як результат фінансово-господарської діяльності підприємства. Механізм формування прибутку підприємства. Соціально-економічна роль прибутку підприємства.

Прибуток від реалізації продукції. Чинники впливу на формування прибутку. Собівартість продукції та її вплив на прибуток.

Установлення цін на продукцію, їх вплив на формування прибутку. Рентабельність продукції.

Прибуток від операційної діяльності, порядок його формування і використання. Прибуток від інвестиційної та фінансової діяльності підприємства. Формування чистого прибутку підприємств і його використання.

Розподіл прибутку між державою та господарюючими суб'єктами, його зміст і економічне значення. Нерозподілений прибуток і його використання.

Рентабельність підприємства: суть, показники, методика визначення.

Тема 5. Оподаткування підприємств

Система оподаткування підприємств, її функції і призначення. Види податків, що сплачують підприємства, джерела їх сплати. Механізм і напрямки впливу оподаткування на фінансово-господарську діяльність підприємств.

Непрямі податки і особливості їхнього впливу на фінансово-господарську діяльність господарюючих суб'єктів.

Акцизний податок. Об'єкти оподаткування. Ставки акцизного податку. Порядок його обчислення.

Податок на додану вартість. Платники податку. Об'єкти оподаткування і визначення оподаткованого обороту. Пільги по податку. Порядок відшкодування сум податку на додану вартість, сплачених підприємством за матеріальні ресурси (роботи, послуги), основні засоби.

Прямі податки. Податок на прибуток підприємств. Порядок визначення оподаткованого прибутку. Вплив оподаткування прибутку на фінансово-господарську та інвестиційну діяльність підприємства.

Податок на нерухоме майно відмінне від земельної ділянки. Плата за землю. Збір за першу реєстрацію транспортного засобу.

Місцеві податки і збори, які сплачують підприємства.

Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування і його вплив на фінансово-господарську діяльність.

Особливості оподаткування суб'єктів господарювання в окремих сферах діяльності: комерційних банках, страхових компаніях.

Тема 6. Фінансове забезпечення відтворення основних засобів підприємств

Склад і структура основних засобів (основних фондів) підприємств. Показники стану і ефективності використання основних виробничих засобів. Відтворення основних засобів. Знос і амортизація основних засобів. Методи розрахунку амортизаційних відрахувань.

Сутність і склад капітальних вкладень. Джерела фінансування капітальних вкладень. Власні фінансові ресурси підприємств: амортизаційні відрахування, чистий прибуток, інші ресурси.

Залучення коштів від інших господарюючих суб'єктів: продаж акцій, пайові внески.

Кредитування відтворення основних засобів.

Державне фінансування капітальних вкладень.

Ремонт основних засобів і його фінансове забезпечення.

Тема 7. Оборотні кошти

Сутність оборотних коштів та їх організація. Склад і розміщення оборотних коштів.

Необхідність і методи визначення потреби в оборотних коштах. Метод прямого розрахунку і сфера його застосування. Поняття норм і нормативів оборотних коштів, їх розрахунок. Інші методи обчислення потреби в оборотних коштах і їх використання.

Джерела формування оборотних коштів. Власні оборотні кошти. Позичені і залучені оборотні кошти.

Показники стану оборотних коштів. Наявність власних оборотних коштів, її визначення, причини виникнення їх недостатності та джерела поповнення.

Показники ефективності використання оборотних коштів. Оборотність оборотних коштів і шляхи її прискорення. Коефіцієнти, що характеризують використання оборотних коштів.

Тема 8. Кредитування підприємств

Індивідуальний кругообіг коштів підприємства, необхідність збалансування матеріальних і фінансових ресурсів — основа залучення кредитів.

Форми кредитів, які використовуються в господарській діяльності підприємств. Банківський, комерційний, лізинговий, іпотечний, бланковий, консорціумний кредити. Види банківських кредитів: за строками користування; за забезпеченням; за ступенем ризику; за методами надання; за строком погашення. Принципи кредитування.

Визначення потреби підприємства в кредитах. Кредитний договір: сутність і порядок укладання. Відповідальність сторін за порушення умов кредитного договору.

Оцінка кредитоспроможності підприємства. Способи отримання кредиту.

Порядок погашення кредиту. Позичковий процент, фактори, що на нього впливають, джерела сплати.

Товарний кредит, умови його отримання підприємствами та порядок погашення.

Тема 9. Оцінювання фінансового стану підприємства

Оцінка фінансового стану підприємства, її необхідність і значення. Показники фінансового стану підприємства. Інформаційне забезпечення оцінки фінансового стану підприємства. Показники фінансової звітності, які використовуються для оцінки фінансового стану.

Оцінка рентабельності підприємства. Рентабельність обороту (продажу), рентабельність активів, рентабельність капіталу.

Сутність ліквідності підприємства. Показники ліквідності і методика їх визначення. Оцінка показників ліквідності. Фактори, що впливають на стан ліквідності.

Сутність платоспроможності. Фактори, що впливають на платоспроможність підприємств. Методика їх визначення. Оцінка показників платоспроможності.

Фінансова стійкість підприємства, її сутність. Система показників фінансової стійкості підприємства, методика її розрахунку і оцінки.

Комплексна оцінка фінансового стану підприємства.

Тема 10. Фінансове планування на підприємствах

Зміст і завдання фінансового планування. Фінансова стратегія підприємств. Фінансове планування як процес визначення потреби підприємства у фінансових ресурсах.

Принципи фінансового планування. Наукова обґрунтованість плану. Комплексність планування. Системність. Соціальна орієнтованість. Оптимальність. Визначення провідних ланок і напрямів. Взаємозв'язок поточних і перспективних планів.

Методи фінансового планування. Балансовий метод. Програмно-цільовий метод. Нормативний метод. Метод коефіцієнтів. Метод економіко-математичного моделювання. Метод експертних оцінок.

Інформаційна база складання фінансового плану. Аналіз фінансових показників звітного періоду. Показники виробничо-господарської діяльності планового періоду як вихідна база для фінансового планування.

Фінансовий план як складова частина бізнес-плану. Зміст та структура річного фінансового плану підприємства (бюджету підприємства).

Розрахунок показників дохідної і витратної частини фінансового плану. Виконання фінансового плану.

Зміст оперативного фінансового плану. Грошові надходження і здійснення платежів. Часові інтервали планового періоду для складання балансу грошових потоків.

Тема 11. Фінансова санація підприємства

Фінансова криза на підприємстві та фактори, що її зумовлюють. Фінансова санація підприємства, її економічна суть та порядок проведення. Санаційний

аудит. Розробка та узгодження плану фінансової санації. Банкрутство підприємства, причини та наслідки.

Внутрішньогосподарський механізм фінансової стабілізації.

Мобілізація внутрішніх фінансових джерел санації. Державна фінансова підтримка санації підприємства.

Санація шляхом реорганізації (реструктуризації). Приватизаційні аспекти санації суб'єктів господарювання.

Реалізація плану фінансової санації підприємства як завершальний етап санаційного процесу.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біла О.Г., Фінанси підприємств : навчально-методичний посібник / О. Г. Біла, О. І. Юсипович. - Львів: Видавництво ЛКА, 2014. – 180 с.
2. Біла О.Г. Фінанси підприємств: [навч. посіб.] / О.Г. Біла. – Л.: Магнолія 2006, 2008. – 383с. – (Вища освіта в Україні).
3. Біла О.Г. Фінанси підприємств: [навч. посіб.] / О.Г. Біла, Л.М. Галик, М.М. Дрівко. – Л.: вид-во ЛКА, 2007. – 108 с.
4. Непочатенко О.О. Фінанси підприємств : підручник / О. О. Непочатенко, Н. Ю. Мельничук – К. : “Центр учбової літератри”, 2013. – 504 с.
5. Петрович І. М. Економіка та фінанси підприємства: підручник / І. М. Петрович, Л. М. Прокопишин-Рашкевич. - Львів, 2014 . - 408 с.
6. Тарасенко, І. О. Фінанси підприємств : підручник / І. О. Тарасенко, Н. М. Любенко. – К. : КНУТД, 2015. – 360 с.
7. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств: [навч. посіб.] / О.С. Філімоненков. – [2-ге вид., перероб. і допов.]. – К.: Кондор, 2005. – 400 с.
8. Філіна Г.І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: [навч. посіб.] / Г.І. Філіна. – К.: Центр учбової літератури, 2007.
9. Фінанси підприємств і організацій споживчої кооперації: Підручник для студентів кооперативних вищих навчальних закладів./ О.Г. Біла, В.П. Косаріна, С.І Мельник, О.І. Мосціховська./ За ред. О.Г.Білої - К.: НМЦ «Укоопосвіта», 1999. - 520 с.
10. Фінанси підприємств: [навч. посіб.] / під заг. ред. Г.Г. Кірейцева. – [2-ге вид., перероб. та доп.]. – К.: ЦУЛ, 2002. – 268 с.
11. Фінанси підприємств: [підручник] / [наук. ред. А. М. Поддєрьогін]. – [4-те вид., перероб. та доп.]. - К.: КНЕУ, 2007. - 571 с.
12. Фінансова діяльність підприємств: [навч. посіб.] / В.І. Аранчій, В.Д. Чумак, О.Ю. Смолянська, Л.В. Черненко. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 240 с.

13. Цал-Цалко Ю.С. Фінансова звітність та її аналіз: [навч. посіб.] / Ю.С. Цал-Цалко. – К.: КНЕУ, 2002. – 258 с.

14. Юсипович О.І. Фінансовий менеджмент (математичний інструментарій): [навч. посіб.] / Львів: вид-во Новий Світ – 2000, 2010. – 360 с.

Програма з дисципліни “Гроші та кредит”

Тема 1. Сутність і функції грошей

Походження грошей. Раціоналістична та еволюційна концепції походження грошей. Поява грошей як об'єктивний результат розвитку товарного виробництва та обміну. Роль держави у творенні грошей.

Сутність грошей. Гроші як загальний еквівалент і абсолютно ліквідний актив. Гроші як особливий товар, особливості мінової і споживної вартості грошей як товару. Конкретна і загально споживна вартість грошового товару, формування суперечності між ними і вирішення її в неповноцінних грошах. Суперечність між реальною і номінальною вартістю грошей і її вирішення в неповноцінних грошах. Гроші як форма суспільних відносин. Гроші як гроші і гроші як капітал. Зв'язок грошей з іншими економічними категоріями.

Форми грошей та їх еволюція. Причини та механізм еволюції форм грошей від звичайних товарів першої необхідності до благородних металів. Причини та механізм демонетизації золота. Неповноцінні форми грошей та їх кредитна природа. Еволюція кредитних грошей від урядових (казначейських) зобов'язань до зобов'язань центрального банку. Сучасні кредитні засоби обігу. Роль держави в утвердженні кредитних зобов'язань як грошей.

Вартість грошей. Специфічний характер вартості грошей. Купівельна спроможність як вираз вартості грошей як грошей. Вартість грошей і час. Вплив зміни вартості грошей на економічні процеси. Ціна грошей як капіталу: альтернативна вартість зберігання грошей та процент.

Функції грошей. Поняття функції грошей. Функція міри вартості, її сутність, сфера використання. Масштаб цін. Ідеальний характер міри вартості. Ціна як грошовий вираз вартості товарів. Міра вартості в умовах інфляції.

Функція засобу обігу, її сутність, сфера використання; реальність і кількісна визначеність грошей у цій функції. Гроші як засіб обігу в умовах інфляції.

Функція засобу платежу, її сутність, відмінність від функції засобу обігу, сфера використання. Вплив інфляції на гроші як засіб платежу.

Функція засобу нагромадження, її сутність, сфера використання. Вплив часу та інфляції на функцію засобу нагромадження.

Світові гроші. Сутність світових грошей. Еволюція золота як світових грошей. Передумови використання як світових грошей національних та колективних валют.

Взаємозв'язок функцій грошей. Дискусії щодо кількості функцій грошей.

Якісні властивості грошей. Розвиток ринку та ускладнення його вимог до якості грошей. Стабільність вартості як базова якісна характеристика грошей. Економічність, довготривалість використання, однорідність, надійність,

подільність та портативність грошей.

Роль грошей у ринковій економіці. Якісний і кількісний аспекти впливу грошей на економічні й соціальні процеси. Грошове середовище як фактор впливу на матеріальні інтереси та виробничу активність економічних суб'єктів. Вплив зміни кількості грошей на основні макро- та мікроекономічні процеси. Гроші як інструмент регулювання економіки. Зміна впливу кількісних параметрів грошей на економіку на коротко- та довгострокових інтервалах. Еволюція ролі грошей у перехідній економіці України.

Тема 2. Грошовий оборот і грошові потоки

Сутність грошового обороту як процесу руху грошей. Грошові платежі як елементарні складові грошового обороту. Основні суб'єкти грошового обороту. Основні ринки, що взаємозв'язуються грошовим оборотом. Сукупний грошовий оборот як макроекономічне явище та оборот грошей на мікроекономічному рівні, їх єдність та відмінності. Економічна основа грошового обороту. Єдність та безперервність як визначальні риси грошового обороту.

Модель сукупного грошового обороту. Обороти продуктів та доходів як основа побудови грошового обороту. Групування суб'єктів обороту в моделі. Грошові потоки та їх взаємозв'язок у моделі. Національний дохід і національний продукт як визначальні потоки грошового обороту. Потоки ін'єкцій і потоки втрат. Балансування грошового обороту.

Структура грошового обороту. Готівковий та безготівковий сектори грошового обороту. Сектор грошового обігу, фіскально бюджетний та кредитний сектори.

Маса грошей, що обслуговує грошовий оборот: поняття, склад та фактори, що визначають зміну. Показники маси грошей, грошові агрегати, їх характеристика, грошова база, її склад.

Швидкість обігу грошей: поняття, фактори, що визначають швидкість обігу. Вплив швидкості на масу та сталість грошей. Порядок визначення швидкості обігу грошей.

Закон кількості грошей, необхідних для обороту, його сутність, вимоги та наслідки порушення вимог.

Механізм зміни маси грошей в обороті. Первинна емісія центрального банку. Вторинна емісія депозитних грошей комерційних банків.

Грошово-кредитний мультиплікатор, його механізм, показники мультиплікатора та чинники впливу на його рівень.

Тема 3. Грошовий ринок

Сутність грошового ринку. Гроші як об'єкт купівлі-продажу. Суб'єкти та інструменти грошового ринку. Особливості прояву на грошовому ринку основних ринкових ознак — попиту, пропозиції, ціни.

Інституційна модель грошового ринку. Сектори прямого і опосередкованого фінансування. Потоки та суб'єкти в обох секторах грошового ринку. Банки і небанківські фінансово-кредитні структури як фінансові посередники грошового ринку.

Структура грошового ринку. Критерії класифікації. Ринок грошей і ринок капіталів. Ринок цінних паперів та валютний ринок як складові грошового ринку.

Попит на гроші. Суть та форми прояву попиту на гроші. Фактори, що визначають зміну попиту на гроші.

Пропозиція грошей. Суть та механізм формування пропозиції грошей. Фактори, що визначають зміну пропозиції грошей»

Графічна модель грошового ринку. Рівновага на грошовому ринку та процент. Фактори, що визначають рівновагу грошового ринку.

Заощадження та інвестиції в механізмі грошового ринку. Заощадження населення як єдине джерело і верхня межа чистих інвестицій. Вплив процентної ставки на заощадження та інвестиції. Вплив бюджетного дефіциту на балансування заощаджень та інвестицій

Тема 4. Грошові системи

Сутність грошової системи, її призначення та місце в економічній системі країни. Елементи грошової системи.

Основні типи грошових систем, їх еволюція. Системи металевого й кредитного обігу.

Створення і розвиток грошової системи України. Необхідність створення грошової системи України. Особливості процесу запровадження національної валюти в Україні.

Державне регулювання грошового обороту як головне призначення грошової системи. Центральний банк як орган державного регулювання грошової сфери. Методи регулювання — методи прямого впливу і методи опосередкованого впливу. Фіскально-бюджетна та грошово-кредитна політика в системі державного регулювання економіки. Емісійний дохід і монетизація бюджетного дефіциту.

Грошово-кредитна політика центрального банку — сутність, типи, стратегічні цілі, проміжні та тактичні завдання. Інструменти грошово-кредитного регулювання. Проблема монетизації ВВП в Україні.

Тема 5. Інфляція та грошові реформи

Сутність, форми прояву та закономірності розвитку інфляції.

Причини інфляції. Інфляція попиту та інфляція витрат.

Економічні та соціальні наслідки інфляції. Вплив інфляції на інвестиції та розвиток виробництва. Інфляція та економічний цикл.

Державне регулювання інфляції. Антиінфляційна політика.

Особливості інфляції в Україні в перехідний період.

Сутність грошових реформ. Види грошових реформ та способи їх класифікації.

Особливості проведення грошової реформи в Україні. Багатофакторність, багатоцільове спрямування та довготривалість грошової реформи в Україні. Порядок випуску гривні в оборот у вересні 1996р.

Тема 6. Валютний ринок та валютні системи

Сутність валюти, призначення та сфера використання. Види валют: національні, іноземні, колективні, конвертовані, неконвертовані. Чинники та значення конвертованості валюти. Особливості валютних відносин.

Валютний ринок: сутність, об'єкти та суб'єкти, ціна, інфраструктура. Чинники впливу на кон'юнктуру валютного ринку. Характеристика основних операцій на валютному ринку.

Валютний курс: сутність, основи формування та чинники впливу. Види валютних курсів. Регулювання валютних курсів. Розвиток режиму валютного курсу в Україні.

Валютні системи та валютна політика. Поняття, призначення та елементи національної валютної системи. Валютне регулювання та валютна політика: курсова, облікова, інтервенційна. Особливості формування валютної системи України. Органи валютного регулювання.

Платіжний баланс та золотовалютні резерви. Сутність, побудова, призначення та використання платіжного балансу. Сутність, призначення та використання золотовалютних резервів.

Світова та міжнародні валютні системи. Поняття світової валютної системи, її елементи та етапи розвитку, Бреттон-Вудська та Ямайська світові валютні системи. Поняття міжнародної валютної системи. Формування Європейської валютної системи, трансформація її в Європейський валютний союз зі спільною валютою та єдиним центральним банком.

Міжнародні ринки грошей та капіталів: сутність, призначення, інструменти. Основні світові центри ринків грошей та капіталів. Євроринок, його призначення та види.

Тема 7. Механізм формування пропозиції грошей та грошово-кредитна політика

Загальна характеристика формування пропозиції грошей та структури грошової бази. Сутність пропозиції грошей економічні наслідки її зростання та необхідність управління пропозицією грошей центральним банком. Загальна модель формування пропозиції грошей та її побудова.

Формування центральним банком грошової бази. Поняття грошової бази та її місце у формуванні пропозиції грошей та механізм впливу на неї центрального банку. Активи НБУ та пасиви НБУ.

Грошово-кредитний мультиплікатор та вплив центрального і комерційних банків на його рівень. Сутність та механізм грошово-кредитного мультиплікатора. Поняття простого мультиплікатора депозитів. Вплив поведінки банків на мультиплікатор

Вплив уряду та державного бюджету на пропозицію грошей

Узагальнення процесу формування пропозиції грошей та роль грошово-кредитної політики

Тема 8. Роль грошей у ринковій економіці

Поняття ролі грошей, її відмінність від функцій грошей, залежність від рівня розвитку товарного виробництва та ринку. Бартерна та монетарна форми організації економічних відносин.

Передавальні механізми впливу грошей на реальну економіку грошовий, кредитний, балансовий, їх зв'язок та ефективність.

Якісний та кількісний аспекти впливу грошей на економічні й соціальні процеси. Грошове середовище як фактор впливу на матеріальні інтереси та виробничу активність економічних суб'єктів.

Вплив зміни кількості грошей на основні макро- та мікроекономічні процеси.

Гроші як інструмент регулювання економіки. Моделі впливу пропозиції грошей на економіку в довгостроковому періоді. Дискусії про роль грошей та практика регулювання пропозиції грошей

Тема 9. Теорія грошей

Абстрактний та прикладний (монетаристський) напрямок в теорії грошей.

Класична кількісна теорія грошей, її основні постулати. Економічні причини появи кількісного підходу до вивчення ролі грошей. Еволюція постулатів кількісної теорії. Номіналістичне трактування сутності грошей послідовниками кількісної теорії. Кількісний фактор у працях А. Сміта, Д.

Рікардо, К. Маркса. «Трансакційний» варіант кількісної теорії І. Фішера.

Неокласичний варіант розвитку кількісної теорії грошей. «Кон'юнктурний варіант» теорії грошей М. Туган-Барановського. «Кембриджська версія» кількісної теорії.

Внесок Дж. Кейнса у розвиток кількісної теорії грошей. Зміна акцентів в оцінці ролі держави в економічному регулюванні та механізм впливу на економіку. «Передатний механізм» у трактуванні Кейнса. Неминучість інфляційних наслідків реалізації кейнсіанських концепцій.

Сучасний монетаризм як альтернативний напрямок кількісної теорії. Відмінності монетаристських трактувань ролі держави в регулюванні економіки. Вклад М. Фрідмена в розроблення монетарної політики на основі неокласичного варіанта кількісної теорії.

Зближення монетаристів та неокейнсіанських у їх рекомендаціях щодо грошово-кредитної політики в сучасних умовах. Кейнсіансько-неокласичний синтез.

Грошово-кредитна політика України в перехідний період у світлі сучасних монетаристських теорій.

Тема 10. Сутність і функції кредиту

Необхідність кредиту. загальні передумови формування кредитних відносин. Економічні чинники розвитку кредиту та особливості прояву їх у різних галузях народного господарства.

Сутність кредиту. Кредит як форма руху вартості на основі повернення. Еволюція кредиту в міру розвитку суспільного виробництва. Кредит як форма суспільних відносин. Об'єкти і суб'єкти кредиту. Позичковий капітал та кредит. Зв'язок кредиту з іншими економічними категоріями. Теоретичні концепції кредиту.

Стадії та закономірності руху кредиту. Кругооборот капіталу і виокремлення стадій руху кредиту. Закономірності руху кредиту на мікро- і макрорівнях. Принципи кредитування.

Функції кредиту, їх сутність та призначення.

Тема 11. Форми, види і роль кредиту

Форми та види кредиту. Критерії класифікації кредиту. Форми кредиту, переваги та недоліки кожної з форм. Види кредиту, критерії їх класифікації.

Характеристика окремих видів кредиту: банківського, державного, комерційного, міжнародного, споживчого. Банківський кредит як переважний вид кредиту.

Економічні межі кредиту. Поняття меж кредиту, причини та наслідки їх порушення. Кредитні відносини та інфляція. Взаємозв'язок кредиту і грошей.

Роль кредиту. Еволюція ролі кредиту. Основні напрями прояву ролі кредиту в ринковій економіці.

Розвиток кредитних відносин в Україні в перехідній економіці. Відновлення комерційного кредиту та фактори, що гальмують його розвиток. Труднощі розвитку банківського кредиту. Перспективи розвитку кредиту в Україні.

Тема 12. Теоретичні засади процента

Сутність, види та вимірники процента. Поняття процента та процентної ставки. Види процента залежно від виду позичкових інструментів. Основні вимірники процента: поточна ліквідність, дохід на момент погашення, поточний дохід, дисконтний дохід, норма віддачі, номінальна та реальна процентна ставка.

Поведінка ринкових процентних ставок. Попит та пропозиція на ринку боргових інструментів і ринку позичкових коштів та їх рівновага як основа коливань процентних ставок та ціни облігацій.

Ризикова та строкова структура процентних ставок. Ризики та строковість як чинники впливу на індивідуальні процентні ставки. Види ризиків, які впливають на процентні ставки: ризик невикористання зобов'язань, ризик ліквідності, вартість інформації, оподаткування.

Функції та роль процента. Стимулююча, розподільна та функція збереження позичкового капіталу.

Процент у банківській діяльності. Види банківського процента. Процентна маржа та її роль у формуванні прибутків банків.

Тема 13. Фінансове посередництво грошового ринку

Сутність, призначення та види фінансового посередництва. Банки як провідні суб'єкти фінансового посередництва. Сутність та функції банків.

Банківська система. Поняття банківської системи, її цілі та функції. Специфічні риси банківської системи. Принципи побудови банківської системи. Особливості побудови банківської системи в Україні.

Небанківські фінансово-кредитні установи. Схожість та відмінність їх діяльності і діяльності банків. Види та характеристика основних видів небанківських фінансово-кредитних установ: страхових компаній, пенсійних фондів, інвестиційних фондів та ін.

Тема 14. Теоретичні засади діяльності комерційних банків

Поняття комерційного банку, призначення, класифікація та види комерційних банків.

Походження та розвиток комерційних банків. Еволюція банків від приватних кредиторів до багатофункціональних посередників на грошовому ринку. Банки в умовах капіталізму. Роль банків у сучасних ринкових економіках.

Основи організації та специфіка діяльності комерційних банків. Порядок створення банку, його реєстрація та ліцензування діяльності. Організаційні структури та функціональні особливості окремих видів банків.

Пасивні операції комерційних банків. Формування власного капіталу банку. Залучення і запозичення коштів.

Активні операції комерційних банків. Кредитні операції. Інвестиційні операції.

Банківські послуги. Розрахунково-касове обслуговування клієнтів. Інші види банківських послуг.

Стабільність банків і механізм її забезпечення. Поняття банківської стабільності та її значення. Показники стабільності та економічні нормативи, що її забезпечують. Страхування банківських депозитів. Створення резервів для покриття ризиків. Ліквідність банків.

Особливості становлення і розвитку комерційних банків в Україні.

Тема 15. Центральні банки в системі монетарного та банківського управління

Призначення, статус та основи організації центрального банку. Незалежний статус центрального банку, його значення та форми реалізації.

Операції центрального банку. Характеристика емісійної операції, операцій банку банків, банківського регулювання та нагляду фінансового агента уряду, провідника монетарної політики.

Походження та розвиток центральних банків. Чинники, що зумовили появу центральних банків. Особливості розвитку центральних банків Англії, США. Створення Європейської системи центральних банків.

Становлення центрального банку в Україні. Його структура, статус та органи управління.

Тема 16. Міжнародні фінансово-кредитні установи та їх співробітництво з Україною

Міжнародний валютний фонд. Організація та функціональне призначення МВФ. Напрямки співпраці МВФ з країнами колишнього СРСР, у тому числі з Україною.

Група Світового банку. Основи організації, структура та призначення Світового банку. Форми співпраці структур Світового банку з Україною. Регіональні міжнародні кредитно-фінансові інституції. Створення та призначення Чорноморського банку торгівлі та розвитку.

Європейський банк реконструкції та розвитку. Порядок створення, призначення і функції ЄБРР. Напрямки співробітництва з Україною.

Банк міжнародних розрахунків. Необхідність та порядок створення БМР. Функції банку. Роль БМР у розвитку міжнародного співробітництва у валютно-кредитній сфері.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. – 2002 – №7 (зміни і доповнення). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

2. Про обіг векселів в Україні: Закон України від 05.04.2001 року №2374 – III // Офіційний вісник України/ - 2001. - № 17.

3. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999р. № 679-IV // Офіційний вісник України. – 1999 – №24. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

4. Про акціонерні товариства: Закон України від 17 вересня 2008 р. № 514 // Голос України. – 2008. – 5 листопада. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

5. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 р. №2664-III. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

6. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті. Затверджена постановою Правління НБУ від 21.01.2004р. № 22. // Вісник НБУ. - 2004.- №5 (додаток).

7. Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями : затв. Постановою Правління НБУ від 25.01.2012 р. № 23 // Офіційний вісник України. – 2012. - № 16. – с. 192.

8. Вовчак О.Д. Гроші та кредит : навч. посібник / О.Д. Вовчак, І.Є. Бучко, З.Р. Костак. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 424с.

9. Вовчак О.Д. Кредит і банківська справа: підручник / О.Д. Вовчак, Н.М. Руцишин, Т.Я. Андрейків. – К., 2008. – 564 с.

10. Гроші та кредит : Підручник / За ред. Реверчука С.К. – К. : Знання, 2011. – 382 с.

11. Гроші та кредит: навчальний посібник / за ред. М. І. Крупки. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 408 с.
12. Гроші та кредит: підручник / М.І.Савлук, [А.М.Мороз, І.М. Лазепенко та ін.]; за заг ред. М.І.Савлука. – К.: КНЕУ, 2008 . – 744 с.
13. Івасів Б.С. Гроші і кредит : підручник / Б.С. Івасів. – 2-е вид. із змін. і допов. – Т. : Карт-бланш, 2008. – 528 с.
14. Коваленко Д.І. Гроші та кредит: теорія і практика: навчальний посібник / Д.І. Коваленко – К.: ЦУЛ, 2011. – 352 с.
15. Колотуха С.М. Гроші та кредит : Навч. посібник / С. М. Колотуха, С. А. Власюк. – К. : Знання, 2012. – 495 с.
16. Кузнецов О. Аналіз деяких питань реформування МВФ / О. Кузнецов // Банківська справа. – 2010. – № 4. – С. 30–39.
17. Михайловська І. М. Гроші і кредит: навч. посіб. Рекомендовано МОН / І. М. Михайловська, К. М. Ларіонова. – Львів: Новий Світ, 2006. – 432 с.
18. Щетинін А. І. Гроші та кредит: підручник / А. І. Щетинін – вид.4-те, пер. і доп. – К.: ЦУЛ, 2010. – 440с.

Програма з дисципліни “Банківські операції”

Тема 1. Види банків і порядок їх створення в Україні

Види банків, порядок створення та реєстрації банків. Статут банків. Особливості реєстрації банків, їх філій, представництв, відділень. Порядок ліцензування банківських операцій, отримання письмових дозволів, організація операційної діяльності в банках.

Тема 2. Організація діяльності банку

Організаційна структура банків. Органи управління банком. Функціональні підрозділи та служби банків. Організаційна структура банків з багатьма філіями. Класифікація банківських операцій, їх прибутковості залежно від їх функціонального призначення, способів формування і розміщення ресурсів банків.

Тема 3. Операції банків з формування власного капіталу

Суть, призначення і класифікація ресурсів банків. Економічна суть, структура і порядок формування власного капіталу банків. Підписний, економічний, статутний і регулятивний капітал банків. Дотримання банком економічних нормативів достатності капіталу згідно з вимогами НБУ. Роль резервів і фондів у формуванні капіталу банків.

Тема 4. Операції банків із залучення коштів

Вклади і депозити як основне джерело банківських ресурсів. Види вкладів, їх класифікація і характеристика. Порядок відкриття банком депозитних договорів суб'єктам господарювання. Відкриття вкладних (ощадних) рахунків фізичним особам. Механізм нарахування відсотків за депозитами.

Система страхування вкладів населення. Банк як учасник Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО).

Тема 5. Операції банків із запозичення коштів

Суть, значення і характеристика запозичених ресурсів банків. Механізм здійснення операцій з міжбанківського кредитування. Характеристика кредитних угод на міжбанківському ринку: одноденних, строкових, безстрокових. Порядок рефінансування банків з боку НБУ. Характеристика інструментів з підтримання ліквідності банків: операції з обміну іноземної валюти на національну з метою підтримання ліквідності (своп-операції); надання стабілізаційного кредиту; операції з власними борговими

зобов'язаннями (деPOSITні сертифікати НБУ строком на один день (овернайт та до 90 днів); операції з державними облігаціями України.

Тема 6. Операції банків з обслуговування платіжного обороту

Суть і характеристика платіжного обороту. Механізм відкриття і ведення банківських рахунків для платіжного обороту: кореспондентських, поточних, депозитних, кредитних (позичкових), рахунків для обліку коштів з метою подальшого здійснення розрахункових операцій (акредитив, розрахунковий чек). Порядок закриття рахунків клієнтами.

Принципи організації і правила здійснення безготівкових розрахунків в господарському обороті України. Платіжні інструменти.

Форми безготівкових розрахунків: розрахунки з використанням платіжних доручень, платіжних вимог-доручень, розрахункових чеків, акредитивів, платіжних вимог тощо; сфера використання і порядок здійснення розрахункових операцій.

Способи безготівкових розрахунків: розрахунки на основі заліку взаємних вимог, розрахунки шляхом періодичних перерахувань, виходячи із плану поставок. Сфера їх використання і порядок проведення.

Види і порядок здійснення міжбанківських розрахунків. Форми проведення міжбанківських розрахунків: через систему електронних платежів НБУ (СЕП НБУ), прямі кореспондентські відносини між банками, внутрішньобанківські платіжні системи (ВПС).

Розрахунки з використанням платіжних карток. Порядок емісії карток, обслуговування і ведення карткових рахунків клієнтів.

Дистанційне обслуговування клієнтів за допомогою системи “клієнт-банк”, “клієнт-Інтернет-банк”, “телефонний банкінг” та ін.

Тема 7. Операції банків з готівкою

Організація готівкових грошових розрахунків. Кругообіг готівкових грошей. Організація надходження готівкових грошей до кас банків. Порядок одержання готівки з кас банків та витрачання готівкових грошей суб'єктами господарювання. Прогнозування обороту готівкових грошей у банках. Касова дисципліна і контроль за її дотриманням, повноваження банків у цій сфері. Порядок визначення платіжності банкнот і монет, правила обміну зношених, значно зношених і банкнот з дефектом виробника.

Тема 8. Операції банків з пластиковими картками

Історичні аспекти виникнення і класифікація пластикових карток.

Механізм здійснення банківських операцій з пластиковими картками. Основи побудови та функціонування системи платежів в Україні. Роль центральної та територіальної розрахункових палат НБУ в організації розрахунків між банками.

Тема 9. Кредитні операції банків

Класифікація банківських кредитів. Умови кредитної угоди, кредитний договір. Діюча в банках оцінка кредитоспроможності позичальника. Форми позичкових рахунків. Засоби захисту від кредитного ризику, форми забезпечення зобов'язань позичальника перед банком. Порядок надання і способи погашення позичок.

Плата за кредит та її диференціація. Етапи процесу банківського кредитування. Проблемні позички. Контроль за використанням і погашення кредиту. Кредитні санкції.

Тема 10. Особливості операцій з надання і погашення окремих видів кредиту

Особливості механізму надання та погашення окремих видів кредитів. Консорціумні та паралельні кредити. Споживчий кредит. Кредити під цінні папери. Контокорентний кредит. Кредитні послуги банків: факторинг, овердрафт, фінансовий лізинг. Іпотечні кредити. Кредитний ризик і методи управління ним. Порядок формування резервів для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків.

Тема 11. Операції банків з векселями

Характеристика та види векселів. Класифікація банківських операцій з векселями. Кредитні операції банків у сфері вексельного обігу. Врахування та перерахування векселів. Кредит під заставу векселів. Авалювання та акцептування векселів банками. Інкасування векселів. Виконання банками функції особливого платника.

Порядок виконання банками функції розрахункової палати з пред'явлення векселів до платежу. Зберігання банками векселів клієнтів.

Тема 12. Операції банків з цінними паперами

Характеристика цінних паперів та видів банківської діяльності на фондовому ринку. Порядок здійснення банком емісії цінних паперів, їх розміщення і обіг. Операції банків з облігаціями власної емісії. Депозитні (ощадні) сертифікати як інструмент емісійних операцій банків.

Формування, класифікація і характеристика портфеля цінних паперів банків. Порядок формування резерву під операції банків з цінними паперами.

Посередницькі (комісійні, клієнтські) операції банків з цінними паперами. Механізм проведення брокерських операцій. Операції банків в ролі інфраструктурного учасника ринку цінних паперів.

Характеристика інвестиційних операцій банків: власні інвестиційні операції банків і інвестиційні послуги банків для клієнтів. Характеристика фінансових і реальних інвестицій банків. Прямі і портфельні інвестиції банків. Інвестиційний портфель банку і його характеристика. Інвестиційні операції банків з цінними паперами. Відмінні риси і зв'язок інвестиційних операцій банків і кредитування. Регулювання інвестиційної діяльності банків.

Засоби захисту інвестиційних операцій банків від ризику виникнення збитків і втрати ліквідності. Інвестиційний процес і місце банків у ньому. Поняття інвестиційного процесу, участь банків у власності інших суб'єктів господарювання, спільне фінансування банком і підприємцем інвестиційних проектів.

Оцінка інвестиційних проектів, аналіз доцільності і ефективності інвестування. Довгострокове кредитування інвестиційних проектів.

Тема 13. Економіко-правові та організаційні основи здійснення банківських операцій в іноземній валюті

Законодавчі і нормативні акти з порядку проведення банківських операцій в іноземній валюті. Організація діяльності валютних департаментів банку. Суть і класифікація валютних операцій банку. Організація кореспондентських відносин з іноземними банками. Порядок відкриття та ведення валютних рахунків клієнтів.

Тема 14. Торговельні операції банків в іноземній валюті

Посередництво банків у фінансових розрахунках між експортером та імпортером та їх кредитування. Види платежів, що застосовуються у міжнародній практиці: авансові платежі по надходженню товарів і рахунків; платежі по настанню термінів; платежі при поставці товарів або після неї. Чеки як основна форма розрахунків при зовнішньоторговельних операціях, види чеків, порядок розрахунків. Банківський переказ, інкасо, документарний акредитив як форми розрахунків, сфера використання револьверних, трансферабельних акредитивів.

Тема 15. Неторговельні операції банків в іноземній валюті

Неторговельні операції в іноземній валюті. Операції з купівлі-продажу іноземної валюти. Етапи проведення обмінних операцій.

Операції з дорожніми чеками і іншими платіжними засобами в іноземній валюті. Валютне кредитування.

Тема 16. Операції банків в іноземній валюті на міжбанківському ринку

Основи функціонування міжбанківського ринку в Україні. Суб'єкти і об'єкти ринку. Порядок здійснення торгівлі іноземною валютою. Умови торгів: том, тод, спот.

Тема 17. Операції з надання банківських послуг

Характеристика роботи банків при надання послуг: гарантійних, посередницьких, консультативних та довірчих послуг. Суть трастових операцій і механізм їх проведення у банку. Трастові операції з фізичними, юридичними особами та цінними паперами. Характеристика агентських послуг банку на фондовому ринку. Виконання агентських послуг у системі структури банку.

Тема 18. Операції із забезпечення фінансової стійкості банку

Характеристика основних показників фінансової стійкості банків. Обов'язкові економічні нормативи діяльності банків, їх дотримання. Фінансові звіти банків та їх аналіз. Оцінка фінансового стану банків. Прибутковість банків: поняття, показники, оцінка, шляхи підвищення. Показники ефективності діяльності банків і їх оцінка.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000р. № 2121-III // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. - 2002. - №7 (зміни і доповнення www.rada.gov.ua).

2. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV // Офіційний вісник України. – 1999. - № 24. - С. 2.

3. Про національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні: Закон України від 22.05.2003. № 853- IV// Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. – 2003. - № 7.

4. Про обіг векселів в Україні: Закон України від 05.04.2001 року №2374 – III // Офіційний вісник України/ - 2001. - № 17.

19. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 23.02.2012р., №4452 – VI. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

5. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні : затв. постановою Правління НБУ від 28.08.2001 р. № 368 зі змінами і доп. // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. – 2001. - № 10 (зміни і доповнення www.rada.gov.ua).

6. Положення про порядок регулювання діяльності банківських груп : затв. постановою Правління НБУ від 20.06.2012 р. № 254 зі змінами і доп. // Офіційний вісник України. – 2012. - № 56. – С. 83..

7. Положення про застосування Національним банком України стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи: затв. постановою Правління НБУ від 17.09.2015 № 615 // Офіційний вісник України. – 2015. - №82. – С. 107.

8. Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями : затв. Постановою Правління НБУ від 25.01.2012р. № 23 // Офіційний вісник України. – 2012. - № 16. – С. 192.

9. Інструкція з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резервів під кредитні ризики в банках України: затв. постановою Правління НБУ від 27.12.2007р. № 481 // Офіційний вісник України. – 2008. - №6. - С. 18.

10. Положення про організацію операційної діяльності в банках України: Затверджено постановою правління НБУ від 18 червня 2003р. № 254. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

11. Банківські операції: Підручник / За ред В. І. Міщенко, Н. Слав'янської. - К.: Знання, 2006. - 727 с.

12. Васюренко О. В. Банківські операції: навч. посібник / О. В. Васюренко. - К.: Знання, 2006. - 311 с.

13. Капран В. І. Банківські операції: навчальний посібник / В.І. Капран, М.С. Кравченко, О.К. Коваленко, С.І. Омельченко. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 208 с.

14. Копилюк О. І. Банківські операції : навч. посібник / О. І. Копилюк, О. М. Музичка. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 536 с.

15. Копилюк О.І. Банківські операції / навч. посібн. / О.І. Копилюк, Г.В. Бондарчук-Грита. - К.: Знання, 2010. – 480 с.

16. Косова Т. Д. Банківські операції: навч. посібник / Т. Д. Косова, О. Р. Циганов. – Донецьк : Норд-Прес-ДоДДУ, 2008. – 350 с.

17. Котковський В.С. Банківські операції: навч. посіб. / В.С. Котковський,

О.В. Неівестна. – К.: Кондор, 2011. – 498 с.

18. Крупка М.І. Банківські операції / М.І. Крупка, Є.М. Андрущак, Н.Г. Пайтра. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2009. – 248 с.

19. Левандівський О.Т. Банківські операції : навч. посіб. / О.Т. Левандівський, П.Е. Де метр. – К.: Знання, 2012. – 463 с.

20. Міщенко В. І. Банківські операції: підручник / В. І. Міщенко, Н. Г. Слав'янська, О. Г. Коренєва. – К.: Знання, 2007. – 796 с.

21. Снігурська Л. П. Банківські операції і послуги: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. П. Снігурська – К.: МАУП, 2006. – 456 с.

Програма з дисципліни “Фінансовий ринок”

Тема 1. Фінансовий ринок: сутність, функції та роль в економіці

Передумови виникнення фінансового ринку. Рух фінансових потоків в економіці. Умови передачі фінансових ресурсів у користування. Завдання фінансового ринку в економіці країни. Місце і значення фінансового ринку в системі ринкових відносин.

Функції фінансового ринку та їх зміст. Забезпечення фінансування економічного розвитку. Фінансування дефіциту державного бюджету. Забезпечення ефективного переливу капіталу. Визначення ринкової ціни фінансових активів. Створення умов для перепродажу й викупу фінансових активів. Необхідність активізації ролі фінансового ринку у функціонуванні економіки.

Сегментація фінансового ринку. Критерії поділу фінансового ринку на окремі сегменти. Особливості функціонування складових фінансового ринку.

Суб'єкти фінансового ринку, їх роль та функції. Особливості функціонування домашніх господарств, суб'єктів господарювання та державних органів на фінансовому ринку. Основні засади діяльності професійних і непрофесійних, основних і допоміжних, внутрішніх і зовнішніх учасників фінансового ринку, емітентів, індивідуальних й інституційних інвесторів, фінансових посередників, інститутів інфраструктури ринку.

Функції держави на фінансовому ринку. Форми позичання державою вільних фінансових ресурсів на ринку. Діяльність держави як інвестора на фінансовому ринку. Особливості реалізації грошово-кредитної та інвестиційної політики на фінансовому ринку. Необхідність регулювання фінансового ринку державою. Цілі та напрями державного регулювання фінансового ринку.

Сучасний стан розвитку фінансового ринку в Україні. Основні проблеми розвитку національного фінансового ринку: невеликі розміри, недостатні ліквідність та стабільність, низька конкуренція, високий ризик операцій, недостатня ефективність. Шляхи подолання проблем розвитку фінансового ринку.

Тема 2. Фінансові активи, їх суть, види та властивості

Визначення фінансових активів як інструментів фінансового ринку. Значення фінансових активів як інструментів фінансового ринку. Фінансові активи як інструменти нагромадження та перерозподілу грошових ресурсів. Використання фінансових активів як об'єктів короткострокового та

довгострокового інвестування. Реалізація фінансовими активами функцій засобу платежу та засобу гарантування зобов'язань.

Фінансові активи як носії фіктивного капіталу. Суть фіктивного капіталу та його форми. Чинники розвитку фіктивного капіталу у сучасних умовах.

Поділ фінансових активів на види за характером зобов'язань, за роллю на ринку, за механізмом нарахування доходу, за обсягами емісії, за терміном обігу, за зовнішнім виглядом та формою випуску тощо.

Інвестиційні властивості фінансових активів. Характеристика терміну обігу, ліквідності, дохідності, надійності, подільності, конвертованості та ціни фінансових активів. Види фінансових активів залежно від цих характеристик. Використання оцінки інвестиційних властивостей фінансових активів при виборі інвестиційних рішень.

Цінні папери як основні інструменти фінансового ринку. Функції цінних паперів. Види та групи цінних паперів. Склад, особливості випуску та використання пайових, боргових, іпотечних, похідних, приватизаційних та товарозпорядчих цінних паперів. Емісійні та неемісійні цінні папери.

Сутність емісії цінних паперів та порядок її проведення. Публічне та приватне розміщення цінних паперів та відмінності між ними. Підстави для визнання емісії цінних паперів недобросовісною. IPO як механізм розміщення цінних паперів українських емітентів на міжнародних ринках.

Тема 3. Фінансові посередники

Поняття фінансового посередництва. Значення діяльності фінансових посередників для розвитку економіки та функціонування фінансового ринку.

Функції фінансових посередників. Переваги діяльності фінансових посередників на розвинутих ринках. Форми діяльності фінансових посередників.

Механізми акумулювання та переміщення капіталу за участю фінансових посередників. Схеми опосередкованого фінансування господарської діяльності за участю фінансових посередників.

Підходи до класифікації фінансових посередників. Особливості банківсько орієнтованої моделі фінансового посередництва, що склалась в Україні. Характеристика системи фінансового посередництва в Україні.

Діяльність банків як основних агентів фінансового посередництва в Україні. Функції банків. Традиційні й нетрадиційні види банківської діяльності.

Види небанківських фінансових посередників в Україні. Кредитні та інвестиційні небанківські інститути в Україні. Особливості створення та функціонування в Україні кредитних спілок, ломбардів, лізингових та

факторингових компаній, інститутів спільного інвестування, недержавних пенсійних фондів, страхових організацій.

Напрями підвищення ефективності фінансового посередництва в Україні.

Тема 4. Ризик і ціна капіталу

Сутність процентної ставки, як ціни капіталу. Ціна капіталу як показник дохідності інвестицій. Значення ціни капіталу для інвестора та позичальника коштів.

Взаємозв'язок між початковою та нарощеною сумами коштів на фінансовому ринку. Формула для обрахунку ціни капіталу.

Суть та значення ринкової процентної ставки. Чинники, що впливають на рівень ринкової процентної ставки.

Види процентних ставок, що використовуються на фінансовому ринку. Особливості формування номінальної та реальної процентних ставок. Застосування фіксованих та плаваючих, регульованих, індикативних та вільних процентних ставок на фінансовому ринку. Принципи формування рівнів процентних ставок за фінансовими операціями.

Методи усереднення процентних ставок на фінансовому ринку.

Структура процентних ставок. Економічний зміст без ризикової процентної ставки, інфляційної надбавки, надбавки за ліквідність, надбавки за ризик, надбавки за термін залучення капіталу.

Теоретична ціна фінансових активів. Чинники впливу на теоретичну ціну фінансових активів.

Справедлива ціна простих та привілейованих акцій, її суть та порядок розрахунку. Алгоритм розрахунку справедливої ціни боргових зобов'язань. Принципи порівняння теоретичної ціни фінансових активів з їх ринковою ціною.

Оцінка дохідності акцій за досліджуваний період. Порядок розрахунку та значення показників сукупної дохідності та дивідендної віддачі акції.

Визначення дохідності дисконтних процентних і дисконтних боргових зобов'язань. Поняття купонної, поточної, ефективної, повної дохідності облігації.

Методи визначення дохідності операцій з фінансовими активами на вторинному фінансовому ринку. Використання банківсько-дисконтного, купонно-еквівалентного та ефективного способів для визначення дохідності фінансових операцій.

Поняття портфеля фінансових активів та обрахунок його прибутковості за досліджуваний період.

Ризик як показник невизначеності одержання доходу на фінансовому ринку. Різновиди фінансового ризику: кредитний, процентний, валютний, ризик ліквідності та структури капіталу. Умови виникнення та особливості прояву фінансового ризику.

Показники оцінки ризику вкладення коштів у фінансові активи, їх суть та методика обрахунку.

Стратегії управління ризиком на фінансовому ринку.

Тема 5. Регулювання фінансового ринку

Необхідність та завдання державного регулювання фінансового ринку. Цілі державного регулювання фінансового ринку в Україні.

Органи державного регулювання фінансового ринку в Україні та їх повноваження. Функції Національного банку України, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України, Державного комітету фінансового моніторингу та інших державних органів у регулюванні фінансового ринку.

Форми державного регулювання фінансового ринку. Законодавче регулювання діяльності на фінансовому ринку. Ліцензування професійних учасників фінансового ринку. Нагляд та контроль за діяльністю професійних учасників фінансового ринку. Одержання регулярної інформації про фінансові операції, проведені на ринку. Нормативи здійснення фінансових операцій комерційними банками. Нормативи ліквідності торговців цінними паперами. Обмеження операцій інституційних інвесторів фінансового ринку.

Відповідальність за правопорушення на фінансовому ринку.

Саморегулівні організації професійних учасників фінансового ринку, необхідність їх створення й функціонування. Повноваження саморегулівних організацій фінансових установ щодо регулювання фінансового ринку. Види саморегулівних організацій професійних учасників фінансового ринку в Україні.

Тема 6. Ринок капіталів

Суть ринку капіталів. Функції ринку капіталів та їх зміст. Завдання ринку капіталів.

Структура ринку капіталів. Суть ринку облігацій, як складової ринку капіталів. Функції ринку облігацій.

Інструменти ринку облігацій. Економічна характеристика облігацій. Класифікація облігацій за емітентами, за механізмом нарахування доходу, за терміном обігу, за забезпеченням, за цілями випуску.

Облігації державної позики України, їх суть та види. Цілі випуску облігацій внутрішніх та зовнішніх державних позик. Принципи формування доходу за облігаціями державних позик.

Сутність облігацій місцевих позик та їх види. Обсяги випуску облігацій місцевих позик та умови їх обігу на організованому фінансовому ринку.

Облігації підприємств як інструменти залучення позикового капіталу. Цілі випуску облігацій підприємств. Переваги залучення позикового капіталу за допомогою облігацій підприємств в порівнянні з банківським кредитом. Корпоративні облігації, як різновид облігацій підприємств.

Сутність та цілі випуску іпотечних облігацій. Види іпотечних облігацій. Використання іпотечних облігацій в іпотечних операціях банків.

Проблеми функціонування ринку облігацій в Україні.

Сутність та функції ринку пайових цінних паперів як складової ринку капіталів. Значення ринку пайових цінних паперів у фінансуванні економічної діяльності.

Поняття та види пайових цінних паперів. Економічна характеристика акцій та інвестиційних сертифікатів. Капіталізація акціонерного товариства.

Прості та привілейовані акції як інструменти ринку пайових цінних паперів. Інвестиційні властивості акцій. Відмінності в характеристиках простої та привілейованої акції. Види привілейованих акцій. Граничний обсяг емісії привілейованих акцій.

Дивіденд як основний вид доходу на акцію. Чинники впливу на розмір дивіденду на акцію. Умови виплати дивідендів акціонерним товариством.

Сутність інвестиційних сертифікатів, як пайових цінних паперів. Цілі випуску та умови обігу інвестиційних сертифікатів. Особливості емісії інвестиційних сертифікатів. Механізм формування доходу на інвестиційні сертифікати в відкритих, інтервальних та закритих інвестиційних фондах. Процедура викупу інвестиційних сертифікатів. Значення інвестиційних сертифікатів у залученні капіталу для спільного інвестування.

Тема 7. Ринок похідних фінансових інструментів

Поняття похідних фінансових інструментів. Цілі випуску та обігу похідних фінансових інструментів.

Ринок похідних фінансових інструментів як складова фінансового ринку. Функції ринку похідних фінансових інструментів. Складові ринку. Проблеми формування ринку похідних фінансових інструментів в Україні.

Поняття фондових та валютних деривативів. Особливості емісії фондових та валютних деривативів в Україні. Використання деривативів на зовнішніх ринках.

Характеристика опціону як інструмента фінансового ринку. Види опціонів та особливості їх реалізації. Поняття базового активу, серії та класу опціонів. Внутрішня і зовнішня вартість опціону. Позиції учасників опціонної торгівлі. Ризик власника і ви ставника опціону. Переваги опціонної торгівлі.

Сутність ф'ючерсних і форвардних контрактів. Базовий актив за ф'ючерсними контрактами. Види ф'ючерсів. Основні характеристики типового ф'ючерсного контракту. Вимоги щодо стандартизації ф'ючерсних угод. Довга і коротка позиції учасників ф'ючерсної торгівлі. Механізм реалізації ф'ючерсних угод. Відмінності між ф'ючерсними і форвардними контрактами.

Поняття свопу як похідного фінансового інструмента. Цілі укладення свопів. Використання свопів на світовому фінансовому ринку.

Види свопів. Особливості реалізації процентного, валютного, дефолтного свопу, свопу активів та свопу на сукупний дохід. Проблеми використання свопів в Україні.

Хеджування фінансових ризиків за допомогою похідних фінансових інструментів. Характеристика основних операцій хеджування з використання опціонних, ф'ючерсних та форвардних контрактів.

Тема 8. Грошовий ринок і ринок банківських позик

Сутність грошового (монетарного) ринку. Функції грошового ринку та їх зміст.

Об'єкт грошового ринку. Грошові інструменти. Ліквідність як основна ознака інструментів грошового ринку.

Структура грошового ринку та його складові. Характеристика облікового, депозитного, міжбанківського ринків та ринку короткострокових боргових зобов'язань.

Попит на гроші та його складові. Чинники формування попиту на гроші. Джерела грошового капіталу. Пропозиція грошей та грошові агрегати. Ліквідність грошових агрегатів. Чинники впливу на обсяги грошових агрегатів.

Види інструментів грошового ринку. Особливості випуску та використання казначейських векселів. Цілі випуску комерційних векселів. Характеристика простого та переказного векселів. Обіг переказного векселя. Розрахункові чеки як інструменти грошового ринку.

Казначейські зобов'язання як інструменти залучення грошового капіталу. Види казначейських зобов'язань. Механізм виплати доходу за казначейськими зобов'язаннями.

Банківські депозити як інструменти грошового ринку. Види банківських депозитів. Характеристика депозитів до запитання, термінових депозитів,

ощадних вкладів населення, ощадних сертифікатів. Емісія та використання депозитних сертифікатів НБУ. Особливості депозитів кредитних спілок.

Сутність та функції ринку банківських позик. Значення ринку банківських позик в економіці країни. Функції ринку банківських позик.

Об'єкт ринку банківських позик. Особливості позикового капіталу. Джерела позикового капіталу.

Сутність та види кредитних операцій банку. Принципи кредитування. Види кредитів, що надаються юридичним, фізичним особам та державним органам. Значення банківського кредитування у розвитку економіки.

Характеристика банківських кредитів за видами позичальників, за резидентністю кредиторів, за строками користування, за забезпеченням, за ступенем ризику, за методами надання, за строками погашення, за об'єктами кредитування. Форми банківського кредиту та їх зміст.

Функції банківського кредиту. Зміст перерозподільної, емісійної та контрольної функцій банківського кредиту.

Тема 9. Валютний ринок

Сутність та значення валютного ринку. Місце та значення валютного ринку в структурі фінансового ринку. Функції валютного ринку.

Сегментація валютного ринку. Характеристика міжнародного та національного валютного ринку, організованого та стихійного, готівкового та безготівкового.

Валюта як інструмент ринку. Вузьке і широке трактування валюти. Курс валюти і фактори, що впливають на його формування. Котирування валюти. Конвертованість валюти та її форми.

Суб'єкти валютного ринку. Наміри учасників валютного ринку. Професійні учасники валютного ринку в Україні. Особливості регулювання валютного ринку законодавством України.

Валютні операції, їх суть та види. Класифікація валютних операцій за економічним змістом, залежно від мети їх здійснення, за терміном платежу.

Конверсійні валютні операції. Ринок операцій СПОТ. Валютний арбітраж. Особливості здійснення простого та складного, часового та просторового, процентного арбітражу з покриттям та без нього.

Ринок термінових валютних операцій. Види термінових валютних операцій та особливості їх здійснення. Законодавче регулювання термінових валютних операцій в Україні.

Проблеми лібералізації валютного ринку в Україні.

Тема 10. Фондова біржа та біржові операції

Роль та значення біржового ринку у функціонуванні фінансового ринку.

Визначення фондової біржі. Необхідність функціонування фондових бірж в умовах ринкової економіки. Значення фондової біржі як елемента фінансового ринку. Функції і принципи діяльності фондової біржі. Переваги торгівлі цінними паперами на фондовій біржі перед позабіржовим ринком.

Економічні передумови створення і розвитку фондових бірж. Характеристика моноцентричної, поліцентричної та змішаної системи організації торгівлі цінними паперами в країні. Найбільші фондові біржі світу. Формування системи фондових бірж в Україні. Національні та регіональні фондові біржі країни.

Порядок створення фондової біржі в Україні. Вимоги до розміру статутного капіталу біржі. Засновники, акціонери та учасники торгівлі на фондовій біржі. Реєстрація фондових бірж. Поняття лістингу та делістингу. Відповідальність за правопорушення на біржі. Умови припинення діяльності фондової біржі.

Способи торгівлі цінними паперами на фондовій біржі. Характеристика аукціонного, онкольного та електронного способів торгівлі цінними паперами на фондовій біржі. Поняття торговельної сесії. Сучасні тенденції вдосконалення біржової торгівлі.

Біржові угоди з цінними паперами та їх види. Класифікація біржових угод. Сутність касових та термінових угод з цінними паперами. Комбінації біржових угод. Механізм укладення та реалізації біржових угод. Порядок розрахунку за біржовими угодами.

Котирування цінних паперів на фондовій біржі, його необхідність та способи проведення. Механізм фіксіногового та мультифіксіногового котирування. Види котирувальних цін. Значення котирувальних цін для касових і термінових угод.

Тема 11. Міжнародний фінансовий ринок

Місце і роль міжнародних фінансів у сучасній світовій господарській системі. Становлення міжнародного (світового) фінансового ринку. Суть та значення міжнародного фінансового ринку. Функції міжнародного фінансового ринку. Фактори, що обумовлюють прискорений розвиток міжнародного фінансового ринку.

Учасники міжнародного фінансового ринку, їх роль та функції.

Сегменти міжнародного фінансового ринку та їх інструменти. Характеристика міжнародного валютного, міжнародного кредитного ринків та

міжнародного ринку цінних паперів.

Ринок євровалют як складова міжнародного фінансового ринку. Особливості функціонування американського та азійського міжнародних валютних ринків.

Функціонування ринку синдікованих позик та ринку облігацій як складових міжнародного ринку позикових капіталів. Чинники прискореного розвитку ринку єврооблігацій. Зовнішній борг та проблеми його обслуговування.

Особливості функціонування міжнародного ринку цінних паперів. Розвиток міжнародних ринків акцій та похідних фінансових інструментів. Проблеми виходу українських емітентів на міжнародний ринок цінних паперів.

Діяльність міжнародних фінансових організацій як учасників світового фінансового ринку. Принципи діяльності Міжнародного валютного фонду. Світовий банк та його групи. Регіональні фінансово-кредитні установи. Форми фінансової підтримки країн, що обрали шлях ринкових перетворень. Стан та перспективи співробітництва України з міжнародними фінансовими інститутами.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про акціонерні товариства : Закон України від 17 вересня 2008 р. № 514- VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 7.12.2000 р. № 2121-III. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

3. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні : Закон України від 30.10.1996 р. № 448/96-ВР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua).

4. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua).

5. Про обіг векселів в Україні : Закон України від 5.04.2001 р. № 2374-III. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua).

6. Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті : Закон України від 23.09.1994 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua).

7. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua).

8. Про систему валютного регулювання та валютного контролю : Декрет КМУ від 19.02.1993 р. зі змінами від 23.02.2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - № 7. – ст. 50.

9. Правила торгівлі іноземною валютою : постанова Правління НБУ № 281 від 10.08.2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bank.gov.ua>.

10. Черкасова С.В. Фінансовий ринок : [навч. посібник] / С.В. Черкасова. – Львів: Магнолія 2006, 2014. – 330 с.

11. Черкасова С.В. Фінансовий ринок : [навч. посібник для самостійного вивчення дисципліни студентами заочної форми навчання напряму підготовки „Фінанси та кредит”] / С.В. Черкасова. – Львів: Видавництво ЛКА, 2011. – 164 с.

12. Шелудько В.М. Фінансовий ринок : [підручник] / В.М.Шелудько. – К.: Знання, 2006. – 535 с.

**Гарант освітньої програми,
д.е.н., професор**

Т. Г. Васильців